

Kr. 0,50.

Foredragsserien "DEN NYE TID"

2. foredrag.

R e f e r a t

av

garnisonsprest Kjeld Stubs foredrag torsdag den 18. januar 1934
i Ingeniørsalen.

Kjære forsamling - må jeg få lov å tilføie mine kjære kampefeller!

Vi kan naturligvis ikke vente annet enn at der er mange som ikke forstår vår bevegelse ennu fordi at nøklen til vår innstilling er et helt nytt livssyn på nær sagt alle områder. Jeg har av og til spøkende men dog med alvor under sammenlignet det med å bli operert for stør. Man er blind, skimter bare litt og så plutselig blir man seende og befinner sig midt i en ny tid. Å det er en vidunderlig følelse det, mine tilhørere, en ny tid!

Jeg fikk allerede for mange år siden det spørsmål av en gymnasiast: Hvordan skal vi unge møte den nye tid? Det vil altså si at allerede dengang var det unge mennesker som følte det som om de stod overfor en ny tid, og jeg tror de hadde rett. En ny tid kommer aldri uforberedt og plutselig, det lærer historien oss. Vi kan se det gjennom alle tidsskifter, vi kan se det ved kristendommens fremtreden i verden. Den kom, som det heter, i tidens fylde. Vi kan se det ved renessansen, ved reformasjonen, og vi kan se det nu i våre dager, den store verdenskrig og de såkalte fredsslutninger efter den - og efterkrigstiden. Det har vært innledningen til den nye tid med uro og gjøring på alle kanter og i alle samfundslag, med revolusjoner og om-

2.

veltninger , politisk, sosialt og religiøst. Allting har vært i støpeskjeen. Like etter krigen var det en som sa: I våre dager faller kongekroner på gaten og det er ingen som bøier sig ned for å ta dem op. Det er et sterkt uttrykk, men det karakteriserer meget av det som er skjedd.

Forberedelsen for en sådan ny tid kommer naturligvis litt efter litt og fra mange kanter. Jeg kunde skjønne nemlig det som jeg vilde kalle en negativ og en positiv forberedelse. Jeg skal bare peke på det ganske kort , så kan mine tilhørere selv trekke linjen videre . Som negativ forberedelse tenker jeg da på det som vi kunde kalle gammel slendrian i samfundet, forsømmelse, misbruk, forsyndelser av forskjellig art , underslag og korrupsjon, sådan som vi f. eks. så det i Frankrike i tiden før den store revolusjon, og vi har sett nok av det også idag hos oss. Ved den positive forberedelse tenker jeg på det som jeg kunde kalle den stille forberedelse i engere kretser, i det enkelte menneskesinn, de tilskynnelser utenfra som man ikke riktig kan si hvorfra kommer, men, som vi sier, ligger i luften og siger sakte inn over menneskesinnet og menneskenes tanker og som gjerne tilspisser sig i en enkelt person, som bærer de nye ideer frem og som samler fra først av kanskje en liten, men alltid voksende trofast skare omkring sig. Til en begynnelse kan det synes som om det er en røst som roper i ørkenen, men også den har sin mission. Jeg minner om døperen Johannes. Mesteren sa til folket, som var gått ut for å høre ham: Hvad er dere gått ut for å se, er det et rør, et siv, som svaier hit og dit for vinden eller hvad er dere gått ut for å se? Et menneske iført fine klær? Nei, en profet, ja mere enn en profet.

De skiftende standpunkter, sådana som vi ser dem levendegjort iblandt oss, de fører aldri frem. Det er siv som

svaier hit og dit for vinden og fra dem kommer der ingen frelse, for land og folk. Ikke heller fra en overforfinet kultur. Hvad er de gått ut for å se? En mann iført fine klær? Ikke heller en overforfinet kultur uten moralens ryggrad kan bringe redning for et folk.

I Nasjonal Samling og dens motstandere er det vel egentlig to livssyn som tørner sammen. Det er den gamle og den nye tid. Det gamle, det tilvante, slappe og snart hensyknende som kjemper for sitt liv og søker å kvele det nye, livsfriske i sitt favntak. Men mine tilhørere, den nye tid lar sig ikke kvele, dertil er den for sterk og levedyktig. Og en ting til: Jeg mener den har sannheten og retferdigheten på sin side, og jeg våger også å si: Den har det dype, religiøse, kristne livssyn, som må være all sunn utviklings bærende kraft. Det stod nylig i et blad, jeg husker ikke hvilket det var, en setning som vi godt kunne sette som overskrift også over det vi forsøker å arbeide frem. Det stod noget om å ofre selvisheten, egennytten på det felles alter. Det er også kristendommens høie ideal, gitt oss av ham som ikke kom for å la sig tjene, det er den nye mentalitet som skulde prege N.S. og enhver enkelt av oss som er med.

I det gamle Rom var man romersk borger, i Sparta var man spartaner, hos oss er man i en over- eller underklasse, eller kanskje svever man midt imellem. Det må bli slutt på det, mine tilhørere. Ingen over- eller underklasse i den betydning må finnes i det nye samfund, en for alle og alle for en. Ja skulde vi tale om en overklasse og en underklasse, så måtte overklassen bli alle de kvinner og menn som i ærlig arbeide vil være med å bygge sitt land, i håndens- eller åndens arbeide, begge like verdifulle og begge like nyttige til det felles beste. Underklassen måtte bli de mennesker som enten ikke vil arbeide eller utnytter andres arbeide til egen vinning. Det er den rette underklasse, der hører de mennesker hjemme. Kampen mellom disse to slags mennesker, det vil

±.

-gjættig si kampen mellom egennytten og det felles beste, må bli den neste klassokamp i den nye tid.

Jeg vil få lov til å peke på noen enkelte ting. Der spørres når vi står overfor dette altså egentlig: Vil du være med? Det var i mai måned jeg for min del blev kjent med Nasjonal Samling og med begeistring sluttet mig til dens rokker. Der står mange spørrende mennesker idag og jeg har lyst til å rette et sitat til dem og kanskje særlig til ungdommen. Det er et sitat fra "Brand":

"Kom, du unge - kom, du friske,
"la et livspust av dig viske
"støvet fra den skumle krog.
"Følg mig på mit seierstog.
"Engang må du vågne dog,
"engang må du, edelsvæden,
"bryde freden med skiborden,
"ud af usseldommens nød,
"ud af hele halvheds-røret!!"

- - - - -

"Over viddens frosne bølge,
"Gjennem landet vil vi fare,
"løse hver en sjælesnare,
"folket sitter fanget i,-
"luttre, løfte, gøre fri,-
"knuse alle sløvhetsrester,
"være menn og være prester,
"prege nytt det slidte stempel,
"hvælve riget til et tempel".

Jeg spør: Er det ikke som skrevet til oss idag?

"Hvorlænge striden vare skal?
"Den vare skal til livets ende,
"til I har alle offre bragt,
"Og løst jer fra akkordens pagt,-
"til I har viljen hel ihænde,
"til alle fejge tvistmaal faldt
"for budet: intet eller alt!
"Og stridsforliset? Alle guder,
"hver halvhedsånd på høitidshylden,
"hver jordtræls-kæde, blank og gylden,
"al eders slapheds sovepuder!
"Og seiersprisen? Viljens renhet,
"i troen flugt i sjælen enhed,-
"hin offerlydighed, som gav
"med jubel intil død og grav! -

Det er et ord til oss, mine tilhørere! Jeg vil ganske kort be om at vi retter vårt blikk mot disse to ting som nødvendig hører sammen og går hånd i hånd i vår bevegelse: Det nasjonale og det sosiale. Vårt fedreland krever oss, ikke i begeistrede hurrarop en 17de mai, men i selvpofrende arbeide, og under dette vil jeg - uten å gå noget nærmere inn på det - også peke på noen enkelte ting, som jeg tror vi skal holde oss for øie her. Jeg nevner respekten for autoriteten, den holder på å forsvinne, samfundsdisiplin, lydighet, ansvar, jeg kunne nevne det med andre ord: Gud, staten, hjemmet, kirken. Og jeg peker på det som er sagt så meget om før: samfølelsen, frihetens begrensning av det heles krav og av broderkjerligheten.

En oppgave som ligger foran oss her i N.S. og som kommer til å bli tatt op så langt man kan er å komme inn med vårt syn i den såkalte arbeiderklasse ved å la dem forstå at vi ønsker å gi dem deres rett. Det er ikke almisser vi vil skjenke, men det er rettferdighet, en positiv byggende virksomhet blant arbeiderungdommen. De må ikke få inntrykk av at vi er deres motstandere, men de må forstå at vi er deres beste venner.

Jeg peker på våre skoler. Det er så at slektens og landets håp knytter sig til ungdommen. Barneopdragelsen baner veien for ungdommen, og skolen må ikke være tunleplass for eksprimentor, men den må være det sted hvor barnet opdras i fedrelandskjerlighet og i praktiske, nyttige ting, for så å kunne gjøre tjeneste for sitt land. Ungdommen venter og ungdommen må få slippe til, vel å merke den arbeidslystne, interesserte ungdom, som er villig til å ofre noget for sitt land.

Jeg skal snart tre av fra arbeidsplassen og har ingen annen ærgjerrighet enn den å kunne være med å arbeide frem det nye i Norge, få landet vekk fra unødige strid og klassokamp og forankret på kristentroens sikre grunn.

Ganske kort vil jeg også få nevne det vi kunde kalle kunst

6.

og videnskap. Jeg mener at også de må korrigeres og de må korrigeres av moralen, så skal de tjene til alles beste. Et sitat kan jeg ikke undlate å komme med. Jeg forutsetter at referatet, eller sitatet, sådan som jeg leste det i et blad, er riktig: "Enda, har en sagt som er av de kjente i vår literatur, "Enda er det nok adskillige som tror det ene og det annet, men ikke så mange som for hundre år siden. Den gang var religiøse illusjoner meget almindelig også hos ellers fornuftige mennesker. Nu utgjøres menigheten av forskruede raringer og sinker." Jeg spør, mine tilhørere, skal ikke den tid snart komme da den slags ikke kan skrives og tales i Norge? Der stod engang som overskrift over to forsamlinger som holdtes, det var for resten ikke her i landet; den ene lød så: "Vi vil arbeide og bygge sammen", og den annen lød: "I den daglige oppfyllelse av selv de minste plikter ligger der et stille helteliv." Jeg vilde ønske at vi kunde sette den overskrift, ja begge overskriftene, også over våre forsamlinger og at de kunde svare til overskriften.

Den nye tidsbevegelse, mine tilhørere, den er som en bølge som bryter sig vei. Denne bølge har nu også skyllet op om våre kyster - og den kan ikke stanses og vi ønsker heller ikke å stanse den. Så lar vi bølgen skylle over oss. Den tar med sig meget av det gamle og urene, slagget, men for oss blir den et forfriskende bad som bringer oss fornyelse og baner veien for et nytt syn i en ny tid.

Så sier jeg til slutt:

"Hold veien fri for dem som motig kommer,
 "la intet stanse på vår seiersgang,
 "før vi får se den nye fremtids lyse sommer
 "med frihet stråle over sjø og vang!

"Kast trelleåk, den nye tid er inne,
 "fribåren ungdom tar sin egen vei!
 Her intet er å tape, her er alt å vinne,
 "Til frihet fødtes vi, til trelldom ei".